

Μηνιαίο Δελτίο Προσκτήσεων, 16

Οκτώβριος 2023

1. Αθανάσιος Χριστόπουλος, *Λυρικά* (1825)

Τα *Λυρικά* του Αθανάσιου Χριστόπουλου (1772-1847) πραγματοποίησαν έντεκα εκδόσεις όσο ζούσε ο ποιητής τους, με πρώτη το 1811 στη Βιέννη. Η έκδοση του 1825 για την οποία ο λόγος εδώ είναι η έκτη κατά σειρά. Η ξεχωριστή σημασία της έγκειται στο γεγονός πως αποτελεί **το πρώτο βιβλίο λογοτεχνίας που τυπώνεται στην Αθήνα**. Τυπώθηκε στο βραχύβιο τυπογραφείο που εγκατέστησε στην Αθήνα ο συνταγματάρχης Λέστερ Στάνχοπ (Leicester Stanhope, 1784-1862), με τυπογράφο τον Νικόλαο Βαρότση από την Άμφισσα, που είχε μάθει την τέχνη της τυπογραφίας στη Βενετία. Το τυπογραφείο διαλύεται και καταστρέφεται μετά την επανακατάληψη της Αθήνας από τον Κιουταχή το 1826 στη δεύτερη πολιορκία της Ακρόπολης. Μέχρι σήμερα γνωρίζαμε ότι η έκδοση αυτή σώζεται σε ένα μοναδικό αντίτυπο που φυλάσσεται στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη. Ο γιατρός Ν. Π. Παΐσιος εντόπισε και δεύτερο αντίτυπο, το οποίο αγόρασε και δώρισε στην ΕΒΕ. Το αντίτυπο της ΕΒΕ φέρει χειρόγραφη αφιέρωση ή κτητορική επιγραφή:

J. Emerson

London <,> May 1829

From the Rev.<erend> Charles Sloane*

[Στον ή Του] Τζ. Έμερσον

Λονδίνο, Μάιος 1829

από τον Αιδ.<εσιμότατο> Τσαρλς Σλόουν

Για τον Αιδεσιμότατο Τσαρλς Σλόουν δεν γνωρίζουμε κάτι. Αλλά ο Τζ. Έμερσον, ο δεύτερος, κατά πάσα πιθανότητα, κάτοχος του τόμου, είναι ο Βαρονέτος Σερ Τζέημς Έμερσον Τέννεντ (James Emerson Tennent, 1804-1869), μέλος του Βρετανικού Κοινοβουλίου, άνθρωπος με μακρά λίστα τίτλων και διακρίσεων, και εν προκειμένω ένας από τους

σπουδαιότερους φιλέλληνες με έντονη δράση στον Αγώνα. Ταξιδεύει στο Μεσολόγγι το 1824, συμμετέχει στο Σώμα Πυροβολικού που σχημάτισε ο Λόρδος Βύρων και ήταν στο πλευρό του την ώρα του θανάτου του. Επιστρέφει για μερικούς μήνες στην Αγγλία και, τον Μάρτιο του 1825, ξαναγυρίζει στην Ελλάδα, όπου πιθανόν έλαβε μέρος στην ατυχή δεύτερη πολιορκία της Ακρόπολης (1826). Την ίδια χρονιά θα εκδώσει στο Λονδίνο τις αναμνήσεις του με τίτλο *A Picture of Greece in the Year 1825* («Εικόνα της Ελλάδας κατά το έτος 1825», μαζί με τους Pietro Gamba και W. H. Humphreys) και αργότερα τα βιβλία *Letters from the Aegean* («Γράμματα από το Αιγαίο», 1829) και *A History of Modern Greece* («Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδος», 1830). Όταν πεθαίνει, η εφημερίδα *Αλήθεια* της Αθήνας τον νεκρολογεί:

Ο πατριάρχης των εν Αγγλία φιλελλήνων, σερ Ιάκωβος Έμερσον Τένεντ, ο μετά του Λόρδου Βύρωνος συναγωνισθείς υπέρ της ελληνικής ελευθερίας και εκδούς διάφορα συγγράματα περί Ελλήνων, εν οίς την «ιστορίαν της νέας Ελλάδος» ετελεύτησεν εσχάτως εν Λονδίνω υπερεβδομηκοντούτης. Η μνήμη του σεβασμίου τούτου ανδρός, όστις αείποτε διεκρίθη επί ακραιφνεί φιλελληνισμώ και εξέδοτο ανωνύμως εν περιοδικοίς συγγράμασιν, αξιολογωτάτας πραγματείας υπέρ του προσφιλούς αυτώ αγώνος, θα μείνη ανεξάλειπτος εν τη καρδιά του ελληνικού έθνους, όπερ τιμά και γεραίρει τους οπωσδήποτε ευεργετούντας αυτό.

Έχει ενδιαφέρον να προσθέσουμε ότι ο Έμερσον ήταν επιστήθιος φίλος του Ντίκενς και ότι ο μεγάλος συγγραφέας του έχει αφιερώσει το τελευταίο ολοκληρωμένο έργο του *Our Mutual Friend* (1865).

2. Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων, *Τέχνη ρητορική* (1813)

Ο Κωνσταντίνος Οικονόμος (1780-1857) τυπώνει τη *Ρητορική* του στη Βιέννη, προς χρήση των μαθητών του περίφημου Φιλολογικού Γυμνασίου της Σμύρνης, όπου δίδασκε (το Γυμνάσιο θα κλείσει κατά την κρίση που ξέσπασε στη Σμύρνη το 1819). Το αντίτυπο προέρχεται από την προσωπική βιβλιοθήκη του περίφημου εκδότη, ελληνιστή και

συγγραφέα Ambroise Firmin-Didot (1790-1876) και φέρει ιδιόχειρη αφιέρωση του Οικονόμου προς τον Διδότο:

Κ. Οικονόμος Αμβροσίω Φιρμίνω Διδότω μνήμης χάριν, την βίβλον ταύτην εδωρήσατο, οπότε κατά την Ελλάδα ο φιλλέλην ούτος Γάλλος τας περιηγήσεις εποιείτο. ΑΩΙΣ [1816] κατά μήνα Ιούλιον εν Σμύρνη.

Οι περιηγήσεις στις οποίες αναφέρεται ο Οικονόμος είναι το μακρύ ταξίδι του μεγάλου μαθητή του Κοραή στην Ελλάδα και την Ανατολή το 1816-1817, που αποτύπωσε δέκα χρόνια αργότερα στο βιβλίο του *Notes d'un voyage fait dans le Levant en 1816 et 1817* (1826). Στον Ambroise Firmin-Didot, είναι αφιερωμένος δρόμος στην Αθήνα, η γνωστή οδός Διδότου. Και αυτό το βιβλίο έρχεται να προστεθεί στις συλλογές μας, χάρη στη γενναιόδωρη δωρεά του φίλου της ΕΒΕ Ν. Π. Παΐσιου. Τους δύο τόμους παρέδωσαν στην Εθνική Βιβλιοθήκη, οι μαθητές Παναγιώτης Ι. Παΐσιος του Β' Γυμνασίου Λακκίου Λέρου και Κωνσταντίνος Ι. Παΐσιος του Α' Δημοτικού Λακκίου Λέρου. Ας δεχτούν όλοι και από τη θέση αυτή τις πιο θερμές ευχαριστίες μας.

* Στις 11 Οκτωβρίου 2023 λάβαμε από τον ομότιμο καθηγητή Νέων Ελληνικών του Κέιμπριτζ κ. David Holton την παρακάτω ηλεκτρονική επιστολή:

«Με ενδιέφερε η παρακάτω ανακοίνωση για το αντίτυπο των Λυρικών του Χριστόπουλου. Υπάρχει όμως ένα λάθος. Ο δωρητής του συγκεκριμένου αντιτύπου δεν είναι ο (άγνωστος) Charles Sloane, αλλά ο Charles Swan. Ήταν παππός σε πλοίο του βρετανικού πολεμικού ναυτικού κατά τη δεκαετία του 1820. Έγραψε ταξιδιωτικό βιβλίο για τη Μεσόγειο, όπου υπηρετούσε τα χρόνια του Αγώνα. Οι λεπτομέρειες:

Swan, Charles. 1826. *Journal of a voyage up the Mediterranean: principally among the islands of the Archipelago, and in Asia Minor; including many interesting particulars relative to The Greek Revolution, especially a journey through Maina to the camp of Ibrahim Pacha; together with observations on the antiquities, opinions, and usages of Greece, as they now exist; to which is added, an essay on the Fanariotes*. London: Rivington. [Volume 1](#). [Volume 2](#).

Είναι πιθανό ότι γνώρισε εκεί - αν δεν τον γνώριζε κιόλας - τον Emerson, στον οποίο χάρισε το βιβλίο του Χριστόπουλου το 1829. Έγραψε και άλλα βιβλία, συμπεριλαμβανομένης μιας αγγλικής μετάφρασης του μεσαιωνικού λατινικού κειμένου *Gesta Romanorum*:

Gesta Romanorum, or Entertaining moral stories: invented by the monks as a fireside recreation / translated from the Latin, with preliminary observations and copious notes, by Charles Swan. [Charles Swan, 1797-](#) Publisher London: C. and J. Rivington, 1824.

Θα βρείτε και άλλα στοιχεία για το πρόσωπο αυτό στο διαδίκτυο:
<https://www.purplemotes.net/2016/02/28/monks-gesta-romanorum/>

Δυστυχώς δεν πρόλαβα ακόμα να ερευνήσω περαιτέρω τον βίο και τα δημοσιεύματα του Charles Swan. Ελπίζω όμως οι πληροφορίες αυτές να σας είναι χρήσιμες.

David Holton»

Τον ευχαριστούμε θερμά για τη διόρθωση και τις πληροφορίες.

Σταύρος Ζουμπουλάκης

Πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου

της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος

